

บทวิเคราะห์การเมือง 14 ตุลาคม 2516

โดย กำนันฉัตรนันท์ พันเลิศพาณิชย์(538870003)

นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย สาขารัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต รุ่นที่ 7(ป.โท พิเศษ)

*****

จะเห็นได้ว่าขบวนการการเมืองไทยในรูปแบบประชาธิปไตยจากจุดหนึ่งของการขับเคลื่อนใน transition(ช่วงที่ผ่านมา)จะมีเรื่องการยึดอำนาจมาตั้งแต่ ร.ศ.130 ต่อมามีการเปลี่ยนแปลงการปกครองพ.ศ.2475 จนมีการเปลี่ยนแปลงมาเรื่อยๆ

ในประวัติศาสตร์การเมืองไทยในแต่ละยุคแต่ละสมัยตั้งแต่ปีพ.ศ. 2500 เป็นต้นมาเราพอเห็นได้ว่าจะมีการปกครองเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นการปฏิวัติจาก ทหาร หรือ การเคลื่อนไหวการประท้วงจากประชาชน จึงจะเห็นได้ว่าไม่มีรัฐบาลไหนเข้มแข็งเหมือนเป็นสูตรตายตัวว่า ต้องยึดอำนาจสลับการเลือกตั้ง ตัวอย่างเช่น การเดินขบวนต่อต้านจอมพลป. การยึดอำนาจเมื่อวันที่ 16 กันยายน 2500 ของจอมพลถนอม ชนธรรม โดยให้ นายสารสินเป็นนายกรัฐมนตรีอยู่ได้ประมาณ 1ปี แล้วเปิดมีการเลือกตั้งจนมีการยึดอำนาจอีกครั้งเมื่อ 20 ตุลาคม 2501จนเกิดเหตุการณ์เป็นเวลายาวนาน จนกระทั่งเกิดการเดินขบวนต่อต้าน จากกลุ่มนักศึกษา ต่อต้านจอมพลถนอม แล้วพลเอก กฤษณา สีวะระก็ยึดอำนาจในนามมวลชนเป็นผู้ขับไล่ล้มอำนาจจอมพลถนอมเมื่อ 14 ตุลาคม 2516ได้นายสัญญา ธรรมศักดิ์เป็นนายกอยู่ 1 ปี

ดังนั้น เหตุการณ์เมื่อ 14 ตุลาคม 2516 จึงเกิดการรวมตัวกันของนักศึกษาปัญญาชนเพราะความกดดันทางการเมืองที่อยู่ใต้อำนาจเผด็จการมาเป็นเวลายาวนานและผลกระทบจากสงครามเย็นจากทั่วโลกที่ต้องต่อสู้กันด้วยเศรษฐกิจและการเมือง การปราบปรามคอมมิวนิสต์ อย่างรุนแรง การทุจริตคอร์รัปชันในวงราชการ การล่าสัตว์ในเขตป่าสงวนจากนายทหารและนายตำรวจชั้นผู้ใหญ่กลุ่มหนึ่ง จนมีนักศึกษาจำนวน 9 คนของมหาลัษรรมกำแพงร่วมกันออกหนังสือของชมรมคนรุ่นใหม่ภายใต้ชื่อ มหาวิทยาลัยที่ยังไม่มีคำตอบภายในบทกวีที่ว่า บันทึกลงจากทุ่งใหญ่ ความว่า “สภาพสัตว์ป่าแห่งทุ่งใหญ่ มีมติให้ต่ออายุสัตว์ป่าอีก 1 ปี เนื่องจากสถานการณ์ภายนอกและภายในเป็นที่ไม่น่าไว้วางใจ ” ซึ่งระหว่างนั้นสภาทนายความมีมติต่ออายุราชการต่อ จอมพลถนอม กิตติขจรในตำแหน่งผู้บังคับบัญชาการทหารสูงสุดและจอมพล ประภาส จารุเสถียร ในตำแหน่งในตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบกอีก 1 ปี ประชาชนจึงเข้าใจว่าสัตว์ป่าที่ว่าหมายถึงใคร ทำให้ดร.ศักดิ์ ภาสุกรนิรันดร์ อธิการบดีมหาลัษรรมกำแพง สั่งลบชื่อนักศึกษาทั้ง 9 คนออก โดยเหตุผลที่ว่า ยังไม่ได้รับอนุญาตจากมหาลัษรรมในการตั้งชมรมและเขียนหนังสือก้าวร้าวผู้อื่น หรือ แม้แต่ด้านอื่น เช่น ปัญหาทางเศรษฐกิจ ช่องว่างระหว่างคนจนคนรวย ปัญหาสังคมชนบทกับเมือง ปัญหาภาคเกษตรกรรมกับอุตสาหกรรม จึงทำให้นักเรียน นิสิตนักศึกษารวมตัวกันเพราะเริ่มตระหนักและมีจิตสำนึกในบทบาทหน้าที่จนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น

จึงเกิดการรวมกลุ่มอิสระในสถาบันการศึกษาต่างๆไม่ว่า ระดับมหาวิทยาลัย วิทยาลัยการศึกษา วิทยาลัยครู จนถึงระดับมัธยมศึกษา จนทำให้เกิดองค์การที่ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการประสานความคิด

และกิจกรรมของพวกเขา ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย ศูนย์กลางนักเรียนแห่งประเทศไทย เป็นต้น ความตื่นตัวและการเคลื่อนไหวของเยาวชนคนหนุ่มสาว ดำเนินไปในความเปลี่ยนแปลงหลาย ๆ ด้าน

ส่วนการเมืองของไทย ก็ดูเหมือนจะก้าวไปเป็นประชาธิปไตยบ้าง กล่าวคือ มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับปี พุทธศักราช 2511 มีการเลือกตั้งทั่วไปเป็นครั้งแรกในรอบ 10 กว่าปี ในปีพุทธศักราช 2512 นำมาซึ่งรัฐบาล อันมี จอมพลถนอม กิตติขจร เป็นนายกรัฐมนตรี แต่ก็ปิดฉากตัวเองโดยทำการรัฐประหารตัวเองในวันที่ 17 พฤศจิกายน 2514 ความไร้ประสิทธิภาพในการบริหารราชการ ความปั่นป่วนทางเศรษฐกิจ ข້วยากหามาแพง ข້วสารขึ้นราคา การใช้อภิสิทธิ์ การเล่นพรรคเล่นพวก ทำสังคมไทยไม่ยอมรับ ถนอม ประกาศ ฌรงค์ได้ พลังของนิสิตนักศึกษาเท่านั้น ที่สามารถเป็นหัวหอกเคลื่อนไหว คัดค้าน ผลักดันให้มีการเปลี่ยนแปลงนี้ได้ในช่วงนั้น จะเห็นได้ว่า คนที่มีบทบาทสำคัญคนหนึ่งคือ นายธีรยุทธ บุญมี นิสิตคณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เลขานุการศูนย์กลางนิสิตแห่งประเทศไทยที่เป็นศูนย์รวมของการแสดงออกความไม่พอใจในสภาพ เศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรมหรือแม้แต่การผูกขาดอำนาจของชนชั้นนำ การประท้วงสินค้าญี่ปุ่น การไล่ล่าสัตว์ในเขตป่าสงวน และได้เปิดแถลงข่าว เรียกร้องรัฐธรรมนูญพร้อมกับสมาชิกมีผู้ลงนาม 100 คนซึ่งมาจากหลากหลายอาชีพ มีบุคคลราว 20 คน เดินแจกใบปลิวเรียกร้องรัฐธรรมนูญตามสถานที่ต่างๆ ในกรุงเทพฯ โดยอ้างถึงใจความในพระราชหัตถ์เลขของรัชกาลที่ 7 ที่ส่งถึงรัฐบาลถึงสาเหตุที่ทรงสละราชสมบัติ โดยตำรวจนครบาลได้จับตัวทั้งหมดได้ 13 คน โดยกล่าวหาว่า นาย ไชยแสง สุกใส ส.ส. เป็นผู้อยู่เบื้องหลังการแจกใบปลิวครั้งนี้ ซึ่งบุคคลทั้ง 13 คน ได้ถูกเรียกขานว่าเป็น “13 ขบถรัฐธรรมนูญ” จนมีการเรียกร้องให้รัฐบาลปล่อยตัวจนทำให้เกิดการจลาจลจนนำไปสู่การนองเลือดของวันที่ 14 ตุลาคม 2516 ระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชน

ต่อมาในเวลาหัวค่ำ วิหุกระจ่ายเสียงแห่งประเทศไทยประกาศว่า จอมพลถนอม ได้ลาออกจากตำแหน่งแล้ว และมีพระบรมราชโองการโปรดแต่งตั้ง นายสัญญา ธรรมศักดิ์ อธิการบดี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และ สมเด็จพระศรีนครินทร์บรมราชชนนี ทรงมีพระราชดำรัสแถลงออกโทรทัศน์ด้วยพระองค์เองแต่ทว่าเหตุการณ์ยังไม่สงบ โดยกลุ่มทหารได้เปิดฉากยิงเข้าใส่นักศึกษาและประชาชนอีกครั้งหลังจากพระราชดำรัสทางโทรทัศน์เพียงหนึ่งชั่วโมงเมื่อนักศึกษาพยายามพุ่งรถบัสที่ไม่มีคนขับเข้าใส่สถานีตำรวจ ที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย เนื่องจากผู้ชุมนุมนับพันยังไม่วางใจในสถานการณ์ได้มีการประกาศทำทนายอัยการศึกในเวลา 22.00 น. และ ประกาศว่าจะอยู่ที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยทั้งคืนเพื่อให้แน่ใจว่าไม่ได้ถูกหลอกอีกครั้ง ซึ่งในตอนหัวค่ำวันที่ 15 ได้มีประกาศว่า จอมพลถนอม จอมพลประภาส และ พ.อ.ฌรงค์ ได้เดินทางออกนอกประเทศแล้ว เหตุการณ์จึงค่อยสงบลง และวันที่ 16 ตุลาคม ผู้ชุมนุมและประชาชนต่างพากันช่วยทำความสะอาดถนนและสถานที่ต่าง ๆ ที่ได้รับความเสียหาย

จึงพอสรุปได้ว่า การชุมนุมเริ่มจากนักศึกษารามคำแหง 9 คนเรียกร้องรัฐธรรมนูญที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย ความสูงอมของการตออยู่ภายใต้การปกครองแบบเผด็จการมาเป็นเวลายาวนานและผลกระทบจากสงครามเย็นจากทั่วโลกที่ต้องต่อสู้กันด้วยเศรษฐกิจและการเมือง การปราบปรามคอมมิวนิสต์อย่างรุนแรง การทุจริตคอร์รัปชันในวงราชการ การล่าสัตว์ในเขตป่าสงวนจากนายทหารและนายตำรวจชั้นผู้ใหญ่กลุ่มหนึ่ง ความไร้ประสิทธิภาพในการบริหารราชการ ความปั่นป่วนทางเศรษฐกิจ ข้าวยากหามาแพง ข้าวสารขึ้นราคา การใช้อภิสิทธิ์ การเล่นพรรคเล่นพวก ทำสังคมไทยไม่ยอมรับ ถนอม ประภาส ฌรงค์ ได้ผลของเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ทำให้ระบบเผด็จการทหารที่ครอบงำประเทศไทยมากกว่า 15 ปีล่มสลายรวมทั้งกลุ่มอำนาจ ถนอม ประภาส ฌรงค์ หมดลงไปด้วย ทำให้กลุ่มอำนาจอื่นๆเริ่มสะสมกำลังขึ้นมาใหม่และยังเป็นกุญแจไขไปสู่การปกครองระบอบประชาธิปไตยอีกด้วย

หลังจากเหตุการณ์นี้ กลุ่มนิสิต นักศึกษา อาจารย์มหาวิทยาลัยที่เรียกว่า กลุ่มปัญญาชน เริ่มมีบทบาทมากขึ้นจนทำให้ทหาร ตำรวจเสื่อมลงจนทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจบางส่วนไม่กล้าแต่งเครื่องแบบไปปฏิบัติหน้าที่ เมื่อจอมพล ถนอม กิติขจรลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี นายสัญญา ธรรมศักดิ์ได้รับพระราชโองการโปรดเกล้า แต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี เป็นนายกรัฐมนตรีพระราชทานนอกจากนี้ยังพระราชทานโปรดเกล้า แต่งตั้งสมาชิกสภาแห่งชาติจากทุกสาขาอาชีพเป็นจำนวน 2374 คน เพื่อเข้ามาเป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติประชุมกันครั้งแรกที่สนามม้าบางเล็งสภาแห่งนี้จึงได้ชื่อว่า สภานิติบัญญัติ พลังมวลชน 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 ถือว่า เป็นปรากฏการณ์ของพลังบริสุทธิ์ไร้เดียงสาเป็นการเปลี่ยนแปลงระบอบเข้าสู่ระบบจากเสนา อำมาตยาธิปไตยมาสู่กระแสคลื่นความคิดของเสรีนิยมซึ่งการเปลี่ยนแปลงย่อมเกิดจากความคิดที่แตกต่างไหลรวมเป็นจุดเดียวเหตุการณ์ 14 ตุลา คนมักคิดว่าเป็น unity (ความสามัคคี) แต่จริงๆแล้วไม่ใช่ เหตุการณ์ในประวัติศาสตร์หลายครั้งทั้งในและต่างประเทศเช่น สหรัฐอเมริกา ก็มีความคิดแตกต่างกันในคนฝ่ายเดียวกัน

อีกประเด็นหนึ่งเราจะเห็นความตึงเครียด (stress) หลังกรณี 14 ตุลาเพราะประชาชนตื่นตัวทางการเมืองสูงขึ้นอย่างฉับพลัน ทำให้มีการเรียกร้องให้แก้ไขปัญหาดังกล่าวที่สะสมมานานอย่างทันทีทันควัน ทำให้เกิดความไม่สมดุลกันระหว่างความมากหลายของความต้องการกับความสามารถของระบบในการตอบสนอง เพราะรัฐบาลเพิ่งจัดตั้งขึ้นใหม่ จาก สภาแต่งตั้ง สภาเลือกตั้งวิธีแก้ความตึงเครียด อาจใช้อุดมการณ์เป็นเครื่องจูงใจให้คนเรียกร้องน้อยลง เช่นวิงวอนให้เห็นกับชาติบ้านเมืองที่กำลังจะเริ่มต้นใหม่อันเห็นความสนใจของประชาชนไปสู่ศัตรูร่วมเช่น ภัยธรรมชาติ หรืออาจใช้กำลังบังคับไม่ให้มีการเรียกร้อง หากพิจารณาเหตุการณ์เมื่อ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 นั้น มีกลุ่มผลประโยชน์ที่เป็นทางการคือศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยเป็นแกนนำในการเรียกร้องรัฐธรรมนูญ ตลอดจนทำทนายกลุ่มผู้มีอำนาจผู้ปกครองที่เป็นนายทหาร แต่ผู้ชนที่มีดีพม่ามัดดินอาจจัดอยู่ในลักษณะ กลุ่มผลประโยชน์ของบุคคลที่เคื่องกว้างไร้บรรทัดฐาน (anomic interest group) ได้ในแง่ที่ไม่มีการจัดตั้งเป็นการเข้าร่วมด้วยเหตุผลต่างๆกัน ที่สำคัญคืออารมณ์เกลียดชังของผู้มีอำนาจการเมืองขณะนั้น

ผลจากเหตุการณ์ดังกล่าวคือ การที่รัฐบาลจอมพล ถนอม กิติขจรต้องพ้นอำนาจออกไปมีรัฐบาล นายสัญญา ธรรมศักดิ์มาแทนที่(political recruitment) มีการร่างรัฐธรรมนูญใหม่เกิดขึ้น(rule-making) ขบวนการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยที่มีการต่อสู้ยาวนานมาไม่น้อยกว่า ครึ่งศตวรรษเพื่อสู่การเมืองใหม่จาก แรงปะทะ สะท้อนจาก ระบอบ พิพุล-เผ่า-ผิน-สฤษดิ์-ถนอม-ประภาสภายหลังถูกเรียกว่าเป็นปรากฏการณ์ การเมืองในระบบ ประชาธิปไตยแบบไทย เป็น การบุกเบิก เติมเต็มชำระ สะสาง และ รื้อฟื้น ประวัติศาสตร์การเมือง หากไม่มีมุมมอง ประวัติศาสตร์การเมืองช่วงยาวทั้งในบริบทสังคม การเมือง ไทย และการเมืองโลกเราก็ไม่สามารถนำมาร้อยเรียงติดต่อกันได้ที่สำคัญ ประวัติศาสตร์ไทยมักขาดความกล้าหาญในการนำเสนออย่างตรงไปตรงมา มีนักวิชาการบางกลุ่มออกมาให้ความเห็นว่าเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ไม่ควรจะนำมาเป็นข้อถกเถียงกันอีกต่อไป

การต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งประชาธิปไตยจนก่อให้เกิดการสูญเสีย เลือดเนื้อและชีวิตที่ถูกจารึกไว้ใน ประวัติศาสตร์ ของกลุ่มศึกษาปัญญาชนในเหตุการณ์ ตุลาเลือด คงจะตรงกับปรัชญาเมธีตะวันออกท่าน หนึ่งเคยพูดไว้ว่า การตายเพื่อที่จะพิทักษ์ปกป้องสิ่งดีงามเคียงข้างคนทุกข์คนยากนั้นยิ่งใหญ่ปานขุนเขา แต่ ถ้าความตายนั้น เพียงเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของคนส่วนน้อยที่จะเอารัดเอาเปรียบคนส่วนใหญ่ในสังคม ท่านเปรียบเทียบความตายนั้นเบาบางดุจขนนก

บรรณานุกรม

- โกวิท วงศ์สุรวัฒน์ ,รศ. ดร.การเมืองการปกครองไทยหลายมิติ.กรุงเทพฯ. มปป.
- พฤทธิสถาน ชุมพล,ม.ร.ว.. ระบบการเมือง ความรู้เบื้องต้น .กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.2552.
- ลิขิต ธีรเวคิน. ปรัชญาและแนวการศึกษาของสำนักพุทธธรรมศาสตร์ . กรุงเทพฯ. ศูนย์วิจัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , กรุงเทพฯ , 2529
- สมบัติ จันทรวงษ์ (บก.) รัฐศาสตร์ สถานภาพและพัฒนาการ กรุงเทพฯ. สมาคมสังคมศาสตร์ /บรรณกิจ 2525.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, ดร. บทวิเคราะห์ :”มวลชนไพร่” ยุบสภา –นองเลือด-ไม่มีเจ้า-ไม่มีจบ. กรุงเทพฯ. หนังสือพิมพ์ ประชาชาติธุรกิจ.
- <http://th.wikipedia.org/wiki>
- www.thaioctober.com/

กระต่ายใต้เงาจันทร์